

MGR PATRYK FRANKIEWICZ

University of Social Sciences and Security in Łódź (Poland)

Computer scientist. Interests: rehabilitation pedagogy, sexology, psychology

ORCID: <https://orcid.org/0009-0001-0571-4542>

E-mail patrykoskarfrankiewicz@o2.pl

CC-BY-NC-ND 4.0 Deed

DIGITAL PRISON AS A VARIANT OF SERVING A PRISON SENTENCE. MODERN TECHNOLOGIES IN THE SERVICE OF LAW: THE DEVELOPMENT OF ELECTRONIC MONITORING

Cyfrowe więzienie jako wariant odbywania kary pozbawienie wolności i tymczasowego aresztowania. Nowoczesne technologie w służbie prawa: rozwój dozoru elektronicznego

DOI: <https://doi.org/10.62266/PK.1898-3685.2024.36.16>

Wstęp

Dozór elektroniczny to nowoczesna forma wykonywania kary pozbawienia wolności poza murami zakładu karnego. Kara odbywana jest w warunkach domowych, a jej przebieg nadzorowany jest za pomocą specjalnego nadajnika zakładanego na nogę lub przegub dłoni skazanego. Dodatkowo w miejscu odbywania kary, wyznaczonym przez sąd, montowane jest urządzenie monitorujące. System ten umożliwia sprawdzanie, czy skazany przebywa w domu w określonych przez sąd godzinach¹.

W przypadku nieobecności skazanego w miejscu odbywania kary, spóźnienia lub innego naruszenia harmonogramu dnia ustalonego przez sąd, urządzenie monitorujące natychmiast przesyła sygnał alarmowy do Centrali Monitorowania. Zespół pracowników dokonuje weryfikacji naruszenia i szczegółowo rejestruje przebieg kary, w tym wszelkie nieprawidłowości. Każde takie zdarzenie, zwłaszcza naruszenia warunków ustalonych przez sąd penitencjarny, jest dokumentowane i może mieć wpływ na dalszy przebieg odbywania kary. W przypadku powtarzających się lub rażących naruszeń, sąd może zarządzić uchylenie dozoru elektronicznego i skierować skazanego do odbycia pozostałej części kary w zakładzie karnym. Decyzja taka podejmowana jest zazwyczaj na wniosek kuratora sądowego lub na podstawie raportów Centrali Monitorowania.

Istotną rolę w procesie nadzoru nad skazanym pełni kurator sądowy. Jego zadaniem jest kontrola przestrzegania warunków kary oraz wspieranie skazanego w procesie resocjalizacji. Kurator może przeprowadzać wizyty w miejscu zamieszkania skazanego, rozmawiać z członkami rodziny oraz współpracować z innymi instytucjami pomocowymi. Jego raporty są ważnym źródłem informacji dla sądu w ocenie postępów skazanego i ewentualnej potrzeby zmiany warunków kary.

Skazany ma obowiązek przebywania w miejscu wskazanym przez sąd, który również wyznacza szczegółowy harmonogram dnia. Zazwyczaj obejmuje on godziny, w których skazany musi przebywać w domu, a także obowiązek pracy na rzecz siebie i swojej rodziny. W określonych przypadkach sąd może zezwolić skazanemu na opuszczanie miejsca odbywania kary w celu wykonywania pracy zarobkowej, nauki, leczenia lub innych ważnych spraw osobistych – wszystko to jednak musi być ściśle zgodne z harmonogramem i zatwierdzone przez sąd.

¹ J. Żeromska-Charlińska, *Efektywność nie izolacyjnej kary pozbawienia wolności w percepcji kuratorów sądowych*, Uniwersytet Warmińsko – Mazurski, Olsztyn 2022.

Odbywanie kary w systemie dozoru elektronicznego rozpoczyna się z chwilą instalacji urządzeń monitorujących przez pracowników Biura Dozoru Elektronicznego. Od tego momentu skazany podlega nieprzerwanemu nadzorowi technologicznemu oraz kontroli ze strony uprawnionych organów².

Jak wskazuje Paulina Kuzior, system dozoru elektronicznego może być stosowany w różnych fazach postępowania karnego oraz w ramach wykonywania kary. W szczególności znajduje zastosowanie:

- jako **środek zapobiegawczy** w toku postępowania karnego, mający na celu zapewnienie jego prawidłowego przebiegu – przykładem może być elektroniczna kontrola miejsca pobytu podejrzanego lub oskarżonego;
- jako **środek karny**, np. w przypadku orzeczenia zakazu zbliżania się do określonych osób – dozór elektroniczny pozwala na monitorowanie przestrzegania tego zakazu w czasie rzeczywistym;
- jako **forma odbywania kary pozbawienia wolności**, stanowiąca alternatywę dla osadzenia skazanego w zakładzie karnym – umożliwia odbycie kary w warunkach domowych, pod technologicznym nadzorem³.

Warto wspomnieć, że istnieje kilka rodzajów dozoru elektronicznego:

- **dozór stacjonarny** – polega na obowiązku przebywania przez skazanego w określonym miejscu o ustalonej porze (najczęściej w miejscu zamieszkania),
- **dozór mobilny** – umożliwia stałe monitorowanie miejsca pobytu skazanego, niezależnie od tego, gdzie się aktualnie znajduje,
- **dozór zbliżeniowy** – zakłada zakaz zbliżania się skazanego do wskazanej osoby na określoną odległość, przy jednoczesnym monitorowaniu przestrzegania tego zakazu⁴.

1. Założenia stosowania SDE jako formy zastępczej dla kary więzienia i tymczasowego aresztowania

Biuro Dozoru Elektronicznego, działające w strukturach Służby Więziennej, oraz Ministerstwo Sprawiedliwości podkreślają liczne korzyści wynikające ze stosowania systemu dozoru elektronicznego. Wśród najważniejszych pozytywnych aspektów wskazują:

- możliwość uniknięcia surowych warunków izolacji więziennej,
- utrzymanie aktywności zawodowej oraz możliwość zarobkowania na własne utrzymanie i potrzeby najbliższych,
- kontynuowanie nauki, leczenia oraz uczestnictwo w terapiach,
- podtrzymywanie więzi rodzinnych i czynne uczestnictwo w życiu rodziny,
- udział w praktykach religijnych,
- swobodne korzystanie z mediów, dostępu do informacji, dóbr kultury oraz możliwość uprawiania sportu,
- utrzymywanie relacji towarzyskich i społecznych,
- podejmowanie działań sprzyjających rozwojowi osobistemu i społecznemu⁵.

Jak zauważają Grzegorz Kostyra i Urszula Staśkiewicz, system dozoru elektronicznego stanowi odpowiedź na potrzebę znalezienia alternatywy dla przeludnionych zakładów karnych oraz na konieczność usprawnienia pracy Służby Więziennej. W swojej publikacji autorzy piszą: „System dozoru elektronicznego to niewątpliwie rozwiązanie nowoczesne, które powoduje liczne zmiany nie tylko w specyfice pracy funkcjonariuszy Służby Więziennej, ale także w postrzeganiu funkcji systemu penitencjarnego. Zmienia się rozumienie kary – skazanym daje

² Biuro Dozoru Elektronicznego - Służba Więzienna (sw.gov.pl) [dostęp 11.05.2025]

³ P. Kuzior, *System dozoru elektronicznego jako alternatywa dla kary pozbawienia wolności, Systemy Wspomagania w Inżynierii Produkcji*, T.6, 2017, s. 6.

⁴ K. Daniel, *System Dozoru Elektronicznego w Polsce*, Praktyka stosowania, 2019, s.21.

⁵ http://www.dozorelektroniczny.gov.pl/?page_id=18 [dostęp 24 maja 2017]

się możliwość przebywania w domu (z rodziną) i funkcjonowania w społeczeństwie. Dzięki czujnikom i nadajnikom GPS możliwa jest zdalna kontrola skazanych, a dotychczasowa praca funkcjonariusza w zakładzie karnym, polegająca na bezpośrednim dozorcze, może przekształcić się w dozór zdalny prowadzony z Centrali Monitorowania lub pracę w jednym z zespołów terenowych”⁶.

Z perspektywy pedagogicznej system dozoru elektronicznego umożliwia znaczące zindywidualizowanie procesu odbywania kary. Tworzy on warunki sprzyjające resocjalizacji, wprowadzając jasno określone zasady, które ograniczają negatywne skutki izolacji – takie jak wykluczenie społeczne – i wspierają proces reintegracji skazanych z otoczeniem społecznym⁷.

2. System Dozoru Elektronicznego – kontekst historyczny

Choć mogłoby się wydawać, że system dozoru elektronicznego (SDE) to nowoczesny wynalazek XXI wieku, w rzeczywistości ma on już niemal 60-letnią historię. Koncepcja ta została opracowana i opatentowana w latach 60. XX wieku przez Roberta Schweitzgebela – psychologa z Uniwersytetu Harvarda. W początkowej fazie była to technologia o charakterze eksperymentalnym, wykorzystywana głównie w celach badawczych.

Praktyczne zastosowanie SDE rozpoczęło się w Stanach Zjednoczonych w 1984 roku, gdzie został on wdrożony jako narzędzie do kontroli osób przebywających w tzw. areszcie domowym. Sukces tego rozwiązania doprowadził do jego szybkiego rozpowszechnienia w systemach penitencjarnych wielu krajów, w tym Wielkiej Brytanii, Kanady, Australii, a następnie większości państw Unii Europejskiej.

W Polsce pierwsze prace legislacyjne nad wprowadzeniem dozoru elektronicznego rozpoczęto w pierwszej dekadzie XXI wieku. Formalne podstawy prawne wprowadzono ustawą z dnia 7 września 2007 r. o wykonywaniu kary pozbawienia wolności poza zakładem karnym w systemie dozoru elektronicznego. Pierwsze pilotażowe wdrożenia rozpoczęto w 2009 roku, a od 2012 roku system ten zaczął funkcjonować na szerszą skalę jako alternatywa dla kary izolacyjnej. Obecnie SDE jest ważnym elementem polskiego systemu penitencjarnego, wspierając ideę resocjalizacji w środowisku otwartym i zmniejszając obciążenie zakładów karnych.

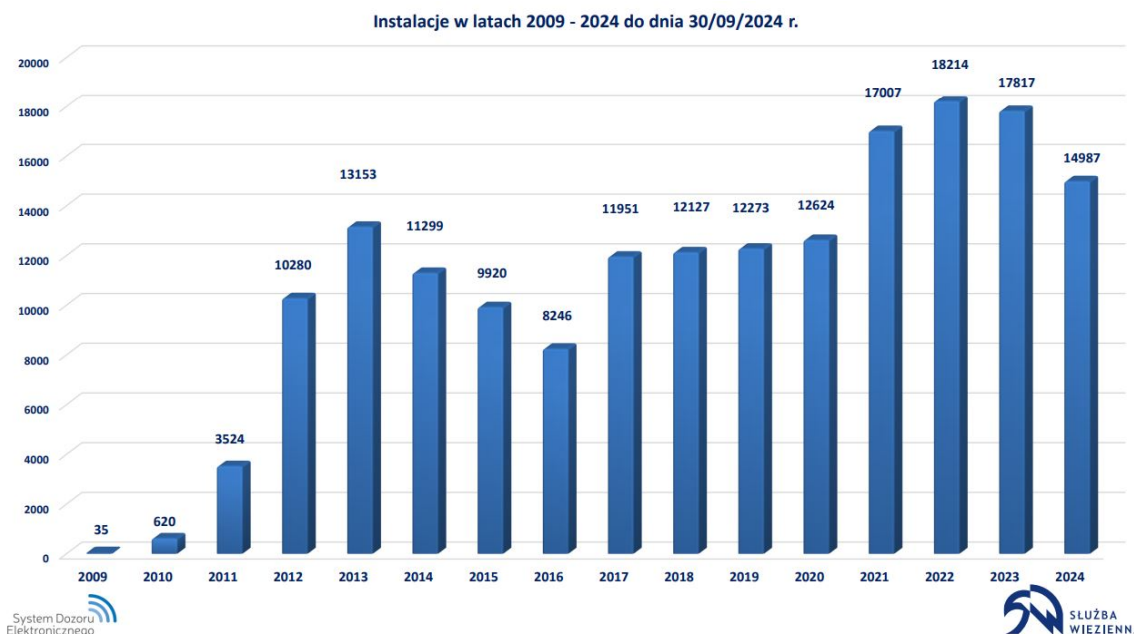
Od tego czasu minęło 13 lat a sam system ma coraz większe możliwości i coraz szersze zastosowanie⁸.

Tabela 1 –Instalacje SDE w latach 2009 - 2024r.

⁶ U. Staśkiewicz, G. Kostyra, *System dozoru elektronicznego jako przykład wykorzystania nowoczesnej technologii w Służbie Więziennej, Bezpieczeństwo, Teoria i Praktyka*, nr 3 (2020), s.45-59.

⁷ T. Przesławski, E. Stachowska, *Analiza i oceny funkcjonowania i systemu dozoru elektronicznego w Polsce w latach 2018-2019. Instytut wymiaru sprawiedliwości*, Warszawa 2021.

⁸ A. Jaworska, *Leksykon Resocjalizacji*, 2012. s.377

(źródło: Biuro dozoru elektronicznego)

3. Skutki stosowania dozoru elektronicznego

Skuteczność systemu dozoru elektronicznego budzi wiele pytań, zwłaszcza w zakresie jego wpływu na proces resocjalizacji oraz bezpieczeństwo społeczne. Zwolennicy tego rozwiązania podkreślają, że odbywanie kary w warunkach domowych sprzyja podtrzymywaniu więzi rodzinnych, integracji społecznej oraz umożliwia skazanemu kontynuowanie pracy zawodowej, nauki czy terapii. Te elementy mają kluczowe znaczenie dla procesu resocjalizacji i znacznie zwiększają szansę na powrót skazanego do społeczeństwa jako pełnoprawnego obywatela.

System ten, dzięki technologii GPS oraz stałemu nadzorowi, pozwala również na skuteczną kontrolę zachowania skazanego, co przekłada się na wzrost poczucia bezpieczeństwa wśród obywateli. Naruszenia warunków odbywania kary są natychmiast rejestrowane, co pozwala na szybką reakcję służb nadzorujących. Z drugiej strony krytycy zwracają uwagę, że skuteczność SDE może być ograniczona w przypadku osób wymagających intensywnej terapii, nadzoru psychologicznego czy kontaktu z grupami resocjalizacyjnymi, co trudniej osiągnąć w środowisku domowym. Ponadto, nie wszyscy skazani mają odpowiednie warunki mieszkaniowe lub wsparcie społeczne, które umożliwiłyby efektywne odbywanie kary w tym systemie. Mimo tych wątpliwości, badania przeprowadzone w Polsce i innych krajach europejskich pokazują, że recydywa wśród osób odbywających karę w systemie dozoru elektronicznego jest niższa niż wśród osób przebywających w zakładach karnych, co może świadczyć o jego pozytywnym wpływie na proces readaptacji społecznej⁹.

4. Zalety stosowania systemu elektronicznego w Polsce i na Świecie

Analizując pozytywne aspekty wykorzystywania dozoru elektronicznego w Polsce od razu pojawia nam się jedno słowo – Oszczędności. Jak podkreśla Biuro Promocji Ministerstwa Sprawiedliwości to bardzo duża oszczędność dla społeczeństwa: „Osoba odbywająca stosunkowo niską karę dzięki SDE może pracować, przebywając z rodziną i np. uczestniczyć w terapii. Ma też środki np. na płacenie alimentów. Dla podatnika to oszczędności - pobyt skazanego w zakładzie karnym kosztował w 2020 r. około 4100 zł miesięcznie, a jego

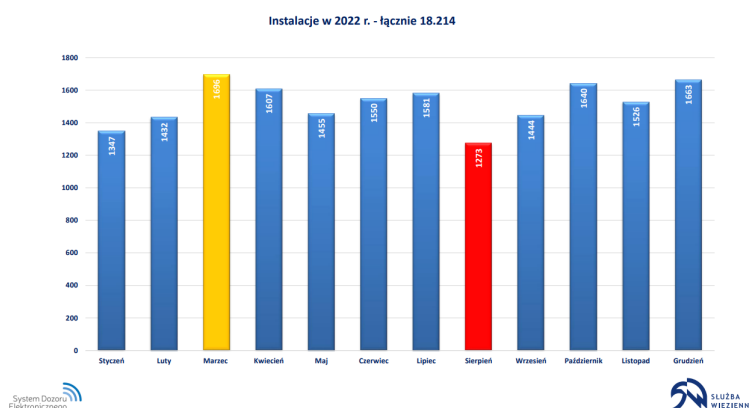
⁹ B. Stańdo-Kawecka, *Dozór Elektroniczny w wymiarze sprawiedliwości – wybrane problemy etyczne i praktyczne*, s.664

utrzymanie w warunkach dozoru elektronicznego to średnio ok. 840 zł miesięcznie, czyli niemal pięć razy mniej”¹⁰.

Jedną z kluczowych korzyści wynikających z zastosowania systemu dozoru elektronicznego (SDE) jest możliwość podtrzymywania relacji rodzinnych, co – jak zauważa Dariusz Sarzała z Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego – ma ogromne znaczenie w przypadku osób odbywających karę pozbawienia wolności. Według badacza, ta forma odbywania kary umożliwia skazanemu aktywny udział w życiu rodzinnym i społecznym, co sprzyja przyswajaniu konstruktywnych wzorców postępowania oraz wzmocnieniu więzi z bliskimi. Dodatkowo, całodobowy monitoring elektroniczny oraz nadzór kuratora pomagają osobie skazanej w kształtowaniu umiejętności samodyscypliny, lepszego zarządzania czasem i kontrolowania własnych reakcji. Tego typu środowisko sprzyja budowaniu poczucia odpowiedzialności za swoje czyny oraz skłania do przestrzegania norm społecznych i zaleceń sądowych. Sarzała podkreśla również, że system SDE posiada walor wychowawczy – mobilizuje skazanych do podejmowania prospołecznych decyzji, co odgrywa istotną rolę w procesie ich resocjalizacji. Już sama gotowość do samokontroli jest tu oznaką pozytywnej zmiany postawy i może być traktowana jako element oddziaływania wychowawczego”¹¹.

Co również istotne, z racji nie izolacyjnej formy odbywania kary „zanika negatywny wpływ społeczny ze strony zdemoralizowanych skazanych”¹². Wobec tego osoba skazana nie jest narażona na jakiegokolwiek niebezpieczeństwo ze strony skazanych. Z danych statystycznych przekazanych przez Centralny Zarząd Służby Więziennej, przy której działa Biuro Dozoru Elektronicznego jasno wynika, że skazani gdy tylko spełniają określone warunki chętnie korzystają z innej formy odbywania kary. Liczba wykonanych instalacji w 2022 roku wyniosła w sumie 18.214. Zapytany o skuteczność System Dozoru Elektronicznego generał Paweł Nasiłowski – dyrektor Biuro Dozoru Elektronicznego przy Centralnym Zarządzie Służby Więziennej odpowiada: „System jest bardzo efektywny. Notujemy tylko do 10 proc. niepowodzeń, to znaczy, że tylko taki odsetek osób odbywających karę w SDE nie kończy jej w terminie. To znakomity rezultat w porównaniu z innymi krajami”¹³.

Tabela 2 – Liczba wykonanych instalacji w 2024 r.

(źródło: Biuro dozoru elektronicznego)

5. Wady stosowania Systemu Dozoru Elektronicznego

¹⁰ System dozoru elektronicznego skuteczny i tańszy niż więzienie - Ministerstwo Sprawiedliwości - Portal Gov.pl (www.gov.pl) [dostęp z dnia 11.05.2025]

¹¹ D. Sarzała, *Resocjalizacyjny Wymiar Dozoru Elektronicznego jako nie izolacyjnego modelu wykonywania kary pozbawienia wolności*, Uniwersytet Warmińsko Mazurski w Olsztynie. s. 168-169.

¹² Z. Nowacki, *System Dozoru Elektronicznego w ocenie osadzonych w zakładach karnych*, s. 230.

¹³ Sukces systemu dozoru elektronicznego nad skazanymi - Ministerstwo Sprawiedliwości - Portal Gov.pl (www.gov.pl) [dostęp z dnia 11.05.2025]

W opinii Kamila Malaka zdecydowaną wadą SDE jest brak zastosowania go ze względu na warunki techniczne. Mimo ciągłego rozwoju infrastruktury sieciowej nie wszędzie będziemy mogli z tej alternatywy skorzystać. Brak możliwości technicznej powoduje automatyczne cofnięcie wniosku o SDE i wiąże się z koniecznością odbycia całości kary w zakładzie karnym¹⁴.

Kuratorzy I Służby Kuratorskiej Służby Sądowej w Zgierzu w badaniach z 2017 r. dotyczących efektywności systemu w ich pracy zawodowej zwracają uwagę na dwie kwestie:

a/. Bardzo duże obciążenie pracy kuratorów

S. Lelental wskazuje, iż takie niepotrzebne obciążenie dodatkową pracą kuratorów sądowych jest całkowicie bezzasadne¹⁵. Kuratorzy powinni wykonywać pracę dla sądów „a traktowanie kurateli jako probacji jest nie tylko mylące, ale z powodu małej skuteczności realizowanych przez nią zadań dla walki z przestępczością wręcz utrudnia adaptację idei probacji w polskim społeczeństwie. Kurator występuje głównie jako pomocnik sędziego, co – jak zauważa P. Moczydłowski – wymaga szczególnego podkreślenia, gdyż bez zrozumienia tego fenomenu nie do pojęcia jest olbrzymia ilość biurokratycznej pracy, jaką dla obsługi sądów wykonują kuratorzy – bez żadnych widocznych efektów, z wyjątkiem pełnej realizacji potrzeby dokumentacyjnej sądu. W efekcie realizacja resocjalizacyjnych i wychowawczych zadań kuratora „możliwa jest tylko na zasadzie biurokratycznego załatwienia sprawy i nie trzeba pogłębianych badań, by zdać sobie sprawę z niemożności ich rzetelnego wykonania”¹⁶.

b/. Nie sprawdzenie się SDE w przypadku osób skazanych za przestępstwa pod wpływem alkoholu¹⁷.

Trzeba jasno podkreślić, że istotną wadą tego systemu jest odczynnik ludzki, bowiem skazany ma istotny wpływ poprzez swoje zachowanie na odbywanie kary w formie alternatywnej. System Dozoru Elektronicznego to system oparty na odpowiednim zachowaniu, samokontroli i samodyscyplinie. SDE możemy zastosować wtedy, kiedy względy bezpieczeństwa i stopień demoralizacji osoby skazanej nie wskazują na potrzebę osadzenia w zakładzie karnym. Niewątpliwie ta konieczność ma za zadanie wyeliminować skazanych którzy ze względu na swoją demoralizację będą stanowić zagrożenia dla siebie i innych¹⁸. Jednakże, ustawa o systemie dozoru elektronicznego nie wskazuje okoliczności na których ma opierać się ma pozytywna prognoza kryminologiczna. Zdecydowanie przesłanką negatywną zastosowania SDE jest orzeczenie kary pozbawienia wolności w warunkach recydywy wielokrotnej, określonej w ramach art.64 § 2 kodeksu karnego. Jest to formalne wyłączenie możliwości odbywania kary w SDE¹⁹. Trzeba również jasno podkreślić iż SDE nie zastosujemy w

¹⁴ K. Mamak, *Funkcjonowanie systemu dozoru elektronicznego w świetle badań aktywnych*, .s.38

¹⁵ S. Lelental, *Kodeks Karny wykonawczy. Komentarz*, Wyd. 6. Legalis 2017.

¹⁶ P. Moczydłowski, *Przestępca na uwięzi. Elektroniczny monitoring sprawców przestępstw*. Zeszyty Naukowe „Lust et Lex” 2006 nr.2

¹⁷ P. Frankiewicz, *Skuteczność SDE w opinii kuratorów zawodowych na przykładzie Sądu Rejonowego w Zgierzu*, Zgierz 2017.

¹⁸ R. A. Stefański, *Kara pozbawienia wolności w systemie dozoru elektronicznego*, (2007), s.38

¹⁹ Zgodnie z art. 64 § 2 k.k. recydywa wielokrotna zachodzi, gdy: sprawca był już uprzednio skazany w warunkach recydywy podstawowej – czyli był już co najmniej dwukrotnie skazany; łącznie odbył co najmniej rok kary pozbawienia wolności; nowe przestępstwo popełnił przed upływem 5 lat po odbyciu ostatniej kary (w całości lub części); nowe przestępstwo jest umyślne; sprawca ponownie popełnia przestępstwo, które skierowane jest przeciwko życiu lub zdrowiu bądź stanowi przestępstwo zwałowania, rozboju, kradzieży z włamaniem lub inne przestępstwo przeciwko mieniu popełnione z użyciem przemocy lub groźby jej użycia. Sformułowanie „sprawca ponownie popełnia przestępstwo” należy rozumieć zgodnie ze stanowiskiem doktryny oraz orzecznictwem Sądu Najwyższego- uprzednie przestępstwo jest takie samo jak nowe bądź należy do tej samej grupy przestępstw, czyli między uprzednim przestępstwem a nowym zachodzi tożsamość jednostkowa lub tożsamość rodzajowa. Uchwała SN z 25 kwietnia 1996 r., I KZP 3/96, OSNKW 1996, nr 5–6, poz. 23

przypadku: kary aresztu, zastępcza karę aresztu za wykroczenie, karę porządkową i karę aresztu wojskowego²⁰.

6. Zmiany w kontekście nowelizacji ustawy o systemie dozoru elektronicznego

Na mocy nowelizacji Kodeks Karny oraz ustawy o SDE od 1 stycznia 2023r zachodzą istotne zmiany w praktycznym funkcjonowaniu odbywania kary w Systemie Dozoru Elektronicznego:

Komisja Penitencjarna zyskała nowe uprawnienia

Kompetencje do rozpoznawania spraw o zezwolenie na odbycie kary pozbawienia wolności w SDE uzyskała także komisja penitencjarna działająca w zakładzie karnym, w którym skazany przebywa (art. 43e § 1 KKW). Komisja penitencjarna jest kompetentna do udzielenia skazanemu zezwolenia na odbycie kary pozbawienia wolności w SDE jedynie w niektórych przypadkach wymienionych w ustawie (art. 43lla KKW – 43 llb KKW):

- co do skazanych, wobec których orzeczono karę pozbawienia wolności nieprzekraczającą 4 miesięcy, a nie zachodzą warunki przewidziane w art. 64 § 2 ustawy z 6.6.1997 r. Kodeks karny (t.j. Dz.U. z 2022 r. poz. 1138, dalej: KK),
- skazany rozpoczął odbywanie kary w zakładzie karnym,
- odbywaniu kary pozbawienia wolności w systemie dozoru elektronicznego nie stoją na przeszkodzie szczególne względy wskazujące, że w razie odbycia kary w tym systemie nie zostaną osiągnięte cele kary,
- za udzieleniem zezwolenia przemawiają dotychczasowa postawa i zachowanie skazanego w trakcie odbywania kary pozbawienia wolności,
- skazany posiada określone miejsce stałego pobytu,
- osoby pełnoletnie zamieszkujące wspólnie ze skazanym wyraziły zgodę, o której mowa w art. 43h 3 KKW,²¹
- odbywaniu kary pozbawienia wolności w systemie dozoru elektronicznego nie stoją na przeszkodzie warunki techniczne, o których mowa w art. 43h § 1 KKW.

W sprawach związanych z udzieleniem skazanemu zezwolenia na odbycie kary pozbawienia wolności w systemie dozoru elektronicznego, o których mowa w art 43lla § 1 KKW, wyłącznie właściwa jest komisja penitencjarna. Jeżeli jednak w chwili złożenia wniosku skazany nie rozpoczął jeszcze odbywania kary, w sprawach związanych z udzieleniem zezwolenia właściwy jest sąd penitencjarny.

Do postępowania przed komisją penitencjarną odpowiednie zastosowanie znajdują przepisy dotyczące postępowania przed sądem penitencjarnym regulujące takie kwestie, jak:

- orzekanie w przypadku braku zgody dorosłego domownika zamieszkującego wspólnie ze skazanym na wykonanie kary w SDE (art. 43la § 4 KKW),
- zasadę orzekania na wniosek skazanego lub na wniosek jego obrońcy, prokuratora, sądowego kuratora zawodowego lub dyrektora zakładu karnego oraz treść tego wniosku (art. 43lc, art. 43ld § 1-3 KKW),
- orzekanie na posiedzeniu w zakładzie karnym, w którym skazany przebywa oraz na którym obowiązkowy jest udział prokuratora (art. 43le KKW),
- sprawdzanie, czy istnieje przeszkoda w postaci warunków technicznych (art. 43lf KKW),
- obowiązek wysłuchania skazanego przed wydaniem decyzji (art. 43lg KKW),

²⁰ K. Mrozek, K. Sitnik. *Przesłanki wykonywania kary pozbawienia wolności w systemie dozoru elektronicznego*, Kwartalnik Naukowy Prawo Mediów Elektronicznych, Olsztyn 2011

²¹ Art.43h.KKW. Wykonywanie kary w systemie dozoru elektronicznego. § 3. Jeżeli skazany zamieszkuje wspólnie z inną osobą lub osobami pełnoletnimi, warunkiem rozpoczęcia dozoru stacjonarnego jest uprzednia pisemna zgoda tych osób złożona do sądu albo komisji penitencjarnej, obejmująca także umożliwienie podmiotowi dozoru przeprowadzanie czynności kontrolnych.

- treść rozstrzygnięcia (art. 43lh KKW).

Prokurator może oświadczyć, najpóźniej na posiedzeniu po ogłoszeniu decyzji o udzieleniu skazanemu zezwolenia na odbycie kary pozbawienia wolności w SDE, że sprzeciwia się udzieleniu zezwolenia. Wówczas decyzja komisji penitencjarnej staje się wykonalna z chwilą uprawomocnienia. Komisja penitencjarna wydaje rozstrzygnięcie w drodze decyzji, w terminie 14 dni od dnia wpływu wniosku o udzielenie zezwolenia. Skarga przysługuje także obrońcy, skazanemu, prokuratorowi, a także sądowemu kuratorowi zawodowemu i dyrektorowi zakładu karnego, jeśli składali wniosek o udzielenie zezwolenia. Do skargi na decyzję komisji penitencjarnej odpowiednie zastosowanie znajduje przepis art. 7 KKW oraz art. 43lj ust. 2 KKW (nowy art. 43lla § 3 KKW). Skargę na decyzję komisji penitencjarnej rozpoznaje sąd penitencjarny, który bierze pod uwagę w szczególności czy odbywaniu kary pozbawienia wolności w systemie dozoru elektronicznego nie stoją na przeszkodzie szczególne względy wskazujące, że w razie odbycia kary w tym systemie nie zostaną osiągnięte cele kary oraz czy za udzieleniem zezwolenia przemawiają dotychczasowa postawa i zachowanie skazanego w trakcie odbywania kary pozbawienia wolności (nowy art. 43llb § 2 KKW).

I. Zwiększenie wymiaru kary wymierzonej możliwej do wykonania w SDE – nowelizacja k.k.w. po 1 stycznia 2023

O udzielenie zezwolenia na odbycie kary w SDE przez sąd penitencjarny ubiegać będzie się mógł skazany, wobec którego orzeczono karę pozbawienia wolności nieprzekraczającą jednego roku i 6 miesięcy albo wobec skazanego orzeczono karę pozbawienia wolności w wymiarze niższym niż 3 lata i któremu do odbycia w zakładzie karnym pozostała część tej kary w wymiarze nie większym niż 6 miesięcy, a nie zachodzą warunki przewidziane w art. 64 § 2 KK, (art. 43la § 1 pkt 1 KKW)²².

W konsekwencji powyższego, o odbycie kary pozbawienia wolności w SDE wnioskować będzie mógł także skazany, któremu wymierzono dwie lub więcej niepodlegających łączeniu kar pozbawienia wolności, które skazany ma odbyć kolejno:

- nieprzekraczających w sumie 1 roku i 6 miesięcy,
- których suma jest niższa niż 3 lata i któremu do odbycia w zakładzie karnym pozostała część tej kary w wymiarze nie większym niż 6 miesięcy,

a żadna kara nie została orzeczona za przestępstwo popełnione w warunkach przewidzianych w art. 64 § 2 KK,²³.

Zgodnie z oczekiwaniami, nowelizacja ma m.in. poszerzyć możliwość odbywania kar w SDE. Jak wskazują prawnicy oraz pracownicy Służby Więziennej jest to cel możliwy do osiągnięcia, ponieważ z uwagi na przyznanie kompetencji komisjom penitencjarnym w zakładach karnych, od rozpoznawania pewnej części wniosków „uwolnione” zostaną sądy penitencjarne. Zakres spraw o zezwolenie na SDE oddany pod kompetencję komisji penitencjarnej, określony przede wszystkim wymiarem wymierzonej kary pozbawienia wolności (do 4 miesięcy) może okazać się jednak zbyt niewielki, żeby realnie usprawnić i rozpowszechnić odbywanie kary w systemie dozoru elektronicznego.

II. Areszty domowe i zwiększenie grupy odbiorców SDE – zadanie na 2025 rok

Dyskusja nad wprowadzeniem "aresztów domowych" trwa już od 15 lat, czyli od momentu, gdy w polskim prawie oraz systemie więziennictwa pojawił się dozór elektroniczny, czyli nadzór osób już prawomocnie skazanych prowadzony za pomocą nadajnika umieszczanego na nodze oraz urządzenia monitorującego, zainstalowanego w domu osoby kontrolowanej.

²² Art. 43la. - Kodeks karny wykonawczy (lexlege.pl) [dostęp z dnia 15.01.2024]

²³ <https://legalis.pl/odbywanie-kary-pozbawienia-wolnosc-i-w-systemie-dozoru-elektronicznego-od-2023-r/> [dostęp z dnia 11.12.2023]

Warto przypomnieć, że to nie jest całkiem nowy pomysł, bo w jednym z projektów modyfikujących w 2020 r. tzw. „lex koronawirus” znalazł się zaproponowany przez Ministerstwo Sprawiedliwości zapis, wprowadzający do kodeksu postępowania karnego nowy środek zapobiegawczy w postaci zakazu opuszczania lokalu czyli tzw. areszt domowy. W ramach nowelizacji, do k.p.k. miał zostać dodany artykuł 274a, który w punkcie pierwszym miał stanowić, że tytułem środka zapobiegawczego można zastosować wobec oskarżonego zakaz opuszczania lokalu, a w punkcie 2, że środek przewidziany w par. 1 stosuje sąd, a w postępowaniu przygotowawczym prokurator, na okres nie dłuższy niż 3 miesiące. Pomysł, co do zasady, pochwaliła Zofia Branicka, autorka poświęconego tymczasowym aresztowaniom raportu Fundacji Court Watch Polska. - Areszt domowy w założeniu miał uzupełnić aktualny katalog środków zapobiegawczych. Mógł sprawić, że prokuratorzy rządziej wnioskowaliby, a sądy rządziej orzekałyby o zastosowaniu tymczasowego aresztowania. Niestety, w zamyśle ustawodawcy prokurator mógłby samodzielnie wydać postanowienie o zakazie opuszczania lokalu na okres aż 3 miesiące. Naszym zdaniem ze względu na to, że projektowany środek zapobiegawczy znacznie ograniczał wolność jednostki, organ prowadzący postępowanie przygotowawcze nie powinien móc decydować o jego dłuższym stosowaniu niż czas potrzebny na złożenie i rozpoznanie odpowiedniego wniosku w tym przedmiocie przez niezawisły sąd - napisała. I podkreśliła, że ostatecznie dotąd nie wypracowano żadnej alternatywy dla stosowania tymczasowego aresztowania. Nie prowadzono także działań mających na celu wykorzystanie nowoczesnych technologii w celu lepszego zabezpieczenia prawidłowego toku postępowania karnego. Projekt ma zostać przyjęty w drugim kwartale 2025 r²⁴

III. Wielki kamień milowy czyli planowana kolejna nowelizacja k.k.w zapowiedziana przez Ministerstwo Sprawiedliwości

Jak wspominałem we wcześniejszej części artykułu od 1 stycznia 2023 o możliwości odbywania kary w systemie dozoru elektronicznego decyduje, poza sądem penitencjarnym, komisja penitencyjna w zakładzie karnym, w którym skazany przebywa. SDE może być też stosowany w przypadku skazanego na karę pozbawienia wolności do trzech lat, ale któremu do jej końca pozostało maksymalnie sześć miesięcy. W obu przypadkach przesłanką wykluczającą jest recydywa.

Co teraz się zmieni? Ministerstwo Sprawiedliwości proponuje ponowne poszerzenie stosowania systemu dozoru elektronicznego przez wprowadzenie możliwości udzielenia zezwolenia na odbycie kary w systemie dozoru elektronicznego skazanemu, wobec którego orzeczono karę pozbawienia wolności w wymiarze niższym niż trzy lata i któremu - co istotne - do odbycia w zakładzie karnym pozostała część tej kary w wymiarze nieprzekraczającym jednego roku i sześciu miesięcy. Podobnie jak areszt domowy (zamiast aresztu tymczasowego) projekt ma zostać przyjęty w drugim kwartale 2025²⁵.

7. Perspektywy rozwoju dozoru elektronicznego w przyszłości

Irena Murdecka podkreśla, że proces resocjalizacji może się dokonać jedynie z inicjatywy samej osoby skazanej – to jednostka musi wykazać chęć zmiany i samodoskonalenia. W jej opinii właśnie w systemie dozoru elektronicznego można dostrzec mechanizm sprzyjający procesowi wewnętrznej przemiany, ponieważ daje on przestrzeń do samonaprawy bez konieczności izolacji od społeczeństwa²⁶.

²⁴ <https://www.prawo.pl/prawnicy-sady/ms-areszty-domowe-zadaniem-na-2025-r,530284.html> [dostęp z dnia 11.05.2025]

²⁵ <https://kancelaria-adwokata.pl/blog/zmiany-w-dozorze-elektronicznym-w-2025-r-i-stan-prawny-na-23-lutego-2025-r> [dostęp z dnia 11.05.2025]

²⁶ I. Mudrecka, *Proces resocjalizacji w perspektywie dorobku neuronauk*, „Resocjalizacja Polska” 2015, nr 10

Z kolei według ustaleń Najwyższej Izby Kontroli, jednym z głównych powodów wprowadzenia Systemu Dozoru Elektronicznego było dążenie do ograniczenia liczby osadzonych w zakładach karnych. Zakładano przy tym, że ta forma odbywania kary będzie bardziej sprzyjać skutecznej reintegracji społecznej osób skazanych za mniej poważne przestępstwa, a także pozwoli na znaczną redukcję kosztów ponoszonych przez państwo w związku z tradycyjnym odbywaniem kary pozbawienia wolności. Jak jednak zauważono, mimo wdrożenia SDE na terenie całego kraju, jego wykorzystanie pozostaje ograniczone. Powody tego stanu rzeczy to między innymi zbyt wąsko określony krąg beneficjentów tej formy kary oraz niewystarczająca świadomość samych skazanych co do możliwości jej zastosowania. NIK wskazała również na przekroczenie pierwotnie zakładanych kosztów budowy i uruchomienia systemu oraz na brak jednolitości w działaniach kuratorów zawodowych z różnych apelacji, którzy odpowiadają za realizację dozoru. Celem przeprowadzonej kontroli było przede wszystkim ustalenie, czy SDE rzeczywiście realizuje zakładane cele, takie jak skuteczna readaptacja społeczna, odciążenie więzień od spraw drobnych przestępców oraz zapewnienie niższych kosztów wykonywania kary przy jednoczesnym utrzymaniu jej efektywności i spójności organizacyjnej.”²⁷.

Z kolei Michał Wawrzyniak w artykule pt. „Nowe perspektywy wykorzystania Systemu Dozoru Elektronicznego w Polskim porządku prawnym” wskazuje nowe potencjalne formy zastosowania SDE:

- w przypadku pracy skazanych poza zakładem karnych bez potrzeby konwojowania
- w przypadku udzielenia przerwy w karze, szczególnie miałyby to dotyczyć osób skazanych za przestępstwa seksualne²⁸.

Pojawiają się następujące pytania badawcze, które w przyszłości będą wymagały dalszych badań i analizy:

1. Czy System Dozoru Elektronicznego jest gotowy na dalsze zmiany i możliwości szerszego zastosowania? Czy możliwe są kolejne nowelizacje ustaw względem zastosowania SDE? Jakie będą warunki szerszego zastosowania?

2. Czy SDE sprawdziłby się również przy orzekaniu większych wyroków oraz jaka byłaby górna granica wyroku wobec jego zastosowania?

3. Czy Państwo jako system, infrastruktura techniczna ale także i społeczeństwo jest przygotowane na dalsze i szersze zastosowania Systemu Dozoru Elektronicznego?

Na chwilę obecną, wobec bardzo małej ilości literatury oraz niewystarczających ilości badań nie jest możliwe odpowiedzieć na te pytania. Niewątpliwie pod kątem technicznym SDE ciągle będzie się rozwijał. Rozwój infrastruktury sieciowej (5G, testowanie sieci 6G – Wielka Brytania 2023, Big Data, sztuczna inteligencja) na całym świecie posuwa się bardzo dynamicznie²⁹. Można przyjąć pewne założenie, że w takim tempie rozwoju zasięgu w najbliższym czasie będziemy mieli do czynienia tylko z pojedynczymi odrzucanymi wnioskami ze względu na warunki techniczne. W 2022 roku Resort Sprawiedliwość przeznaczył na 197 mln brutto na dalsze rozwijanie SDE pod kątem technicznym. W ramach umowy³⁰ między usługodawcą a Ministerstwem zrealizowaną mają być m.in.:

- Dostawa Infrastruktury techniczno-systemowej Systemu SDE, w tym część sprzętu w formie najmu.
- Instalacja oraz konfiguracja Infrastruktury techniczno-systemowej Systemu SDE.

²⁷ <https://www.nik.gov.pl/plik/id,7016,vp,8872.pdf> – Raport Najwyższej Izby Kontroli dotyczący wdrożenia Systemu Dozoru Elektronicznego [dostęp z dnia 12.12.2023]

²⁸ M. Wawrzyniak, *Nowe perspektywy wykorzystania Systemu Dozoru Elektronicznego w Polskim porządku prawnym*, s.92 i dalej

²⁹ <https://digital-strategy.ec.europa.eu/pl/policies/international-organisations> - Transformacja cyfrowa UE

³⁰ <https://www.comp.com.pl/grupa-comp-z-kontraktem-na-system-dozoru-elektronicznego/> [dostęp z dnia 13.12.2023]

- Najem urządzeń monitorujących, pasków i narzędzi diagnostyczno-instalacyjnych.
- Rozbudowa aplikacji SDE24 i innych modyfikacji Systemu Dozoru Elektronicznego.
- Usługi eksploatacji Systemu Dozoru Elektronicznego.
- Wykonanie i dostarczenie niezbędnej dokumentacji

Mając na uwadze potrzebę ciągłego rozwoju SDE oraz konieczność współpracy pomiędzy organami odpowiedzialnymi za ten rozwój możemy przyjąć pewne postulaty które na chwilę dzisiejszą wymagają dalszych prac i analizy oraz możliwości ich zastosowania:

- na skazanych za przestępstwa związane z prowadzeniem pojazdów w stanie nietrzeźwości należałoby rozważyć połączenie SDE z technologicznym systemem antyalkoholowym (blokada),

- rozszerzenie stosowania SDE w stosunku do kar pozbawienia wolności w wymiarze nieprzekraczającym 2 lat, bowiem dłuższy czas dozoru pozytywnie wpływa na odsetek powrotów do przestępstwa,

- w ramach postępowania o zarządzenie wykonania uprzednio zawieszony kary pozbawienia wolności na podstawie art. 75 k.k. można by automatycznie orzekać wykonywanie kary pozbawienia wolności w ramach SDE,

- przekazanie orzekania o wykonywaniu kary pozbawienia wolności sądom meriti,

- wyeliminowanie możliwości orzekania SDE w stosunku do skazanych w związku z art. 64 § 1 k.k.,

- należy rekomendować stosowanie SDE jako środka zapobiegawczego (alternatywa dla tymczasowego aresztowania)³¹.

Ciekawą koncepcją wykorzystania SDE wykazały się kraje europejskie Austria, Holandia, Belgia, Francja, Portugalia. W krajach tych stosuje się System Dozoru Elektronicznego już na etapie przed procesowym – jako formę zabezpieczenia przed ewentualną ucieczką³². Analiza przyszłości systemu dozoru elektronicznego (SDE) wymaga zrozumienia obecnych trendów technologicznych, społecznych i prawnych. Obserwując rozwój SDE na całym świecie oraz potencjalne kierunki jego zastosowania w ciągu najbliższych 3-5lat, możemy oczekiwać kilku kluczowych zmian i rozwoju w tej dziedzinie a mianowicie:

a/. Trendy technologiczne wpływające na rozwój dozoru elektronicznego

Postęp technologiczny będzie miał kluczowe znaczenie dla rozwoju SDE. Oczekuje się integracji z nowoczesnymi technologiami, takimi jak:

• **GPS i geofencing:** precyzyjne lokalizowanie skazanego oraz automatyczne powiadamianie o naruszeniu ustalonych granic przebywania.

• **Biometria:** wykorzystanie danych biometrycznych (np. rozpoznawania twarzy, głosu, odcisku palca) do autoryzacji obecności i zapobiegania manipulacjom urządzeniami.

• **AI i analiza danych:** sztuczna inteligencja może wspierać analizę ryzyka recydywy, przewidywanie zachowań oraz dostosowywanie intensywności dozoru do indywidualnych potrzeb.

• **Internet rzeczy (IoT):** umożliwienie lepszej integracji urządzeń monitorujących (np. z inteligentnym domem, monitoringiem lokalnym).

³¹ B. Kędziński, *Efektywność systemu dozoru elektronicznego w Polsce w świetle badań empirycznych*, Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, Gdańsk 2021.

³² Confederation of European Probation (CEP) została założona w 1981 r. jako „Conférence permanente Européenne de la Probation”. Podstawowym celem organizacji jest promowanie integracji społecznej przestępców poprzez środki i sankcje społeczne, takie jak probacja, pomoc społeczna, mediacja i postępowanie pojednawcze. Na forum Unii Europejskiej i Rady Europy CEP przyjmuje rolę rzecznika probacji dostarczającego wiedzy specjalistycznej i danych porównawczych na jej temat.

Te zmiany mogą zwiększyć skuteczność kontroli, ale również postawią wyzwania związane z ochroną prywatności i bezpieczeństwem danych³³.

b/. Społeczne i prawne wyzwania rozwoju SDE

Choć dozór elektroniczny przynosi korzyści w postaci humanizacji kary i efektywności kosztowej, jego rozwój budzi również kontrowersje:

Granice ingerencji w prywatność: Wdrażanie nowych metod nadzoru może budzić sprzeciw ze względu na pogłębianie inwigilacji. Konieczne będą więc nowe regulacje prawne, które zapewnią ochronę danych osobowych oraz proporcjonalność środków nadzoru.

Nierówności społeczne: Osoby w trudnej sytuacji materialnej mogą nie dysponować odpowiednimi warunkami lokalowymi (np. dostępem do prądu, Internetu), co ogranicza możliwość zastosowania SDE³⁴.

Skuteczność resocjalizacyjna: Niezbędne będzie włączenie programów wsparcia psychologicznego, edukacyjnego i zawodowego, ponieważ sam monitoring bez działań wspierających nie zapobiega recydywie.

c/. Perspektywy międzynarodowe

W wielu krajach europejskich i w USA dozór elektroniczny zyskuje coraz szersze zastosowanie nie tylko wobec skazanych, ale też podejrzanych i tymczasowo aresztowanych. W Holandii i Norwegii prowadzi się pilotaże systemów hybrydowych z wykorzystaniem AI. W USA rozważa się integrację DE z aplikacjami mobilnymi w celu wspierania terapii uzależnień i powrotu do społeczeństwa³⁵.

W przyszłości SDE może stanowić istotny filar tzw. sprawiedliwości naprawczej (restorative justice), gdzie kara odbywana jest w środowisku społecznym, z uwzględnieniem potrzeb ofiary i sprawcy.

Wnioski

W Polsce System Dozoru Elektronicznego funkcjonuje od 2009 roku. Mimo upływu 16 lat, system ten nadal ulega modyfikacjom i rozwojowi. Analiza dotychczasowych badań poświęconych stosowaniu SDE jednoznacznie wskazuje na jego wysoką skuteczność i pozytywne rezultaty. Niemniej jednak potrzebne są dalsze prace naukowe, które pozwolą dokładniej ocenić efektywność tego rozwiązania oraz jego potencjał rozwojowy – zarówno w aspekcie legislacyjnym, jak i społecznym. Warto byłoby przeprowadzić pogłębione analizy dotyczące możliwości szerszego zastosowania systemu oraz stopnia przygotowania instytucji wymiaru sprawiedliwości do jego pełniejszej implementacji. Należy również zaznaczyć, że nowelizacja ustawy obowiązująca od 1 stycznia 2023 roku stanowi istotny przełom w zakresie stosowania dozoru elektronicznego. Jak wskazałem w artykule planowana jest również kolejna obiecująca nowelizacja w b.r. Pozwoli ona jeszcze bardziej rozszerzyć potencjalną grupę odbiorców którzy mogliby odbywać swoje kary lub tymczasowe aresztowanie w warunkach domowych. Dla wielu osób odbywających karę może to oznaczać realną szansę na rozpoczęcie procesu zmiany i resocjalizacji. Celem niniejszego opracowania było przedstawienie aktualnego stanu wiedzy na temat SDE oraz wskazanie możliwych kierunków jego dalszego rozwoju w nadchodzących latach.

Bibliografia:

³³ M. Kowalewski, *Nowoczesne technologie w służbie wymiaru sprawiedliwości – rozwój dozoru elektronicznego w Polsce*, Prawo i Bezpieczeństwo, 2022:18(2), s.45-60.

³⁴ M. Płatek, *Dozór elektroniczny jako narzędzie humanizacji kary*. Państwo i Prawo, 2020:9, s.34-47.

³⁵ M. DeMichele, B. K. Payne & D. M. Button, *Electronic Monitoring: Balancing Public Safety and Privacy*. 2020, Springer.

1. Artymionek P., *System dozoru elektronicznego jako nowa forma wykonywania kary pozbawienia wolności*, Wrocławskie Studia Erazmiańskie, nr 5 (2010), s.104-113.
2. Daniel K., *System Dozoru Elektronicznego w Polsce*, Praktyka stosowania 2019, s.21.
3. DeMichele M., Payne B. K., & Button D. M., *Electronic Monitoring: Balancing Public Safety and Privacy*.2020 Springer.
4. Flisak D., *Wpływ rozwoju nowoczesnych technologii na proces stanowienia prawa w Polsce i wybranych państwach Unii Europejskiej*.
5. Frankiewicz P., *Skuteczność systemu dozoru elektronicznego w opinii kuratorów zawodowych na przykładzie Sądu Rejonowego w Zgierzu*.
6. Jaworska A., *Leksykon Resocjalizacji*, nr 2012, s.377.
7. Kędzierski B., *Efektywność systemu dozoru elektronicznego w Polsce w świetle badań empirycznych*, Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, Gdańsk 2021.
8. Kowalewski M., *Nowoczesne technologie w służbie wymiaru sprawiedliwości – rozwój dozoru elektronicznego w Polsce*, Prawo i Bezpieczeństwo, 2022:18(2), 45-60.
9. Kuzior P., *System dozoru elektronicznego jako alternatywa dla kary pozbawienia wolności*, Systemy Wspomagania w Inżynierii Produkcji, 2017, s. 6.
10. Lelental S., *Kodeks Karny wykonawczy. Komentarz*, Wyd.6, Legalis 2017.
11. Mamak K., *Funkcjonowanie systemu dozoru elektronicznego w świetle badań aktywowych*, s.38.
12. Moczydłowski P., *Przestępca na uwięzi. Elektroniczny monitoring sprawców przestępstw*, Zeszyty Naukowe „Lust et Lex” 2006 nr. 2.
13. Mrozek K., Sitnik K., *Przesłanki wykonywania kary pozbawienia wolności w systemie dozoru elektronicznego*, Kwartalnik Naukowy Prawo Mediów Elektronicznych 2011.
14. Mudrecka I., *Proces resocjalizacji w perspektywie dorobku neuronauk*, „Resocjalizacja Polska”, 2015, nr 10.
15. Nowacki Z., *System Dozoru Elektronicznego w ocenie osadzonych w zakładach karnych*, s. 230.
16. Płatek M., Przesławski T., Stachowska E., *Analiza i oceny funkcjonowania i systemu dozoru elektronicznego w Polsce w latach 2018-2019*, Instytut wymiaru sprawiedliwości, Warszawa 2021.
17. Sarzała D., *Resocjalizacyjny Wymiar Dozoru Elektronicznego jako nie izolacyjnego modelu wykonywania kary pozbawienia wolności*, s. 168-169.
18. Stańdo-Kawecka B., *Dozór Elektroniczny w wymiarze sprawiedliwości – wybrane problemy etyczne i praktyczne*, s.664.
19. Staśkiewicz U., Kostyra G., *System dozoru elektronicznego jako przykład wykorzystania nowoczesnej technologii w Służbie Więziennej*, Bezpieczeństwo. Teoria i Praktyka, 3 (2020): 45-59.
20. Stefański R. A., *Kara pozbawienia wolności w systemie dozoru elektronicznego*, (2007) s.38.
21. Ustawa z dnia 31 marca 2020 r. o zmianie ustawy o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych oraz niektórych innych ustaw.
22. Wawrzyniak M., *Nowe perspektywy wykorzystania Systemu Dozoru Elektronicznego w Polskim porządku prawnym* s.92 i dalej.
23. Żeromska-Charlińska J., *Efektywność nie izolacyjnej kary pozbawienia wolności w percepcji kuratorów sądowych*, Uniwersytet Warmińsko – Mazurski w Olsztynie, Olsztyn 2022.
24. *Dozór elektroniczny jako narzędzie humanizacji kary*, Państwo i Prawo, 2020:9, 34-47.

Netografia

1. Biuro Dozoru Elektronicznego - Służba Więzienna (sw.gov.pl) [dostęp z dnia 11.05.2025]
2. Sukces systemu dozoru elektronicznego nad skazanymi - Ministerstwo Sprawiedliwości - Portal Gov.pl (www.gov.pl) [dostęp z dnia 11.05.2025]
3. System dozoru elektronicznego skuteczny i tańszy niż więzienie - Ministerstwo Sprawiedliwości - Portal Gov.pl (www.gov.pl) [dostęp z dnia 11.05.2025]
4. Art. 431a. - Kodeks karny wykonawczy (lexlege.pl) [dostęp z dnia 15.01.2024]
5. <https://legalis.pl/odbywanie-kary-pozbawienia-wolnosci-w-systemie-dozoru-elektronicznego-od-2023-r/> [dostęp z dnia 11.12.2023]
6. <https://www.nik.gov.pl/plik/id,7016,vp,8872.pdf> – Raport Najwyższej Izby Kontroli dotyczący wdrożenia Systemu Dozoru Elektronicznego [dostęp z dnia 12.12.2023]
7. <https://digital-strategy.ec.europa.eu/pl/policies/international-organisations> - Transformacja cyfrowa UE
8. <https://www.comp.com.pl/grupa-comp-z-kontraktem-na-system-dozoru-elektronicznego/> [dostęp z dnia 13.12.2023]
9. <https://digitalpoland.prowly.com/74386-jak-zmieni-sie-swiat-w-ciagu-najblizszych-10-lat-rozwoj-technologiei-widziany-oczami-ekspertowfestiwalu-cyfryzacji> [dostęp z dnia 15.01.2024]
10. Sikora D., *Dozór Elektroniczny w dobie koronawirusa*, Artykuł internetowy. dozoru-elektroniczny.pdf (ka.edu.pl) – dostęp z dnia 15.01.2024., <https://www.prawo.pl/prawnicy-sady/ms-areszty-domowe-zadaniem-na-2025-r,530284.html> [dostęp z dnia 11.05.2025]
11. <https://kancelaria-adwokata.pl/blog/zmiany-w-dozorze-elektronicznym-w-2025-r-i-stand-prawny-na-23-lutego-2025-r>